

**ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ
ЕКСПЕРТИЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГАЛУЗЕВИХ
ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 08 Право

Спеціальність: 081 Право

Освітньо-наукова програма: 081 Право

Статус дисципліни: обов'язкова

Київ 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Вченої ради
Інституту правотворчості та науково-
правових експертиз Національної академії
наук України
від 25 січня 2024 року, протокол № 1

Голова Вченої ради

Олексій КОТ



Розглянуто на засіданні відділу приватноправових досліджень Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України (від 18 січня 2024 р., протокол № 1)

Розробник: Токарчук Ольга Володимирівна – в.о. провідного наукового співробітника відділу публічно-правових досліджень Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України, доктор юридичних наук, професор

Гарант освітньо-наукової програми:
завідувач відділу науково-правових експертиз
Інституту правотворчості та
науково-правових експертиз НАН України,
доктор юридичних наук, професор

Лариса КРАСИЦЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

| Найменування показників | Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти | Характеристика навчальної дисципліни |
|---|--|---|
| | 08 Право 081 Право <u>третій (освітньо-науковий)</u> <small>(назва СВО)</small> | Навчальний курс <u>1</u> <small>(номер)</small> Семестр <u>2</u> <small>(номер)</small> Вид контролю: <u>залік</u> <small>(екзамен, залік)</small> |
| Розподіл навчальної дисципліни за видами занять: | | |
| денна форма навчання | | заочна форма навчання |
| Лекції — <u>10</u> ; <small>(години)</small> | | Лекції — <u>6</u> ; <small>(години)</small> |
| Семінарські заняття — <u>20</u> ; <small>(години)</small> | | Семінарські заняття — <u>8</u> ; <small>(години)</small> |
| Практичні заняття — _____; <small>(години)</small> | | Практичні заняття — _____; <small>(години)</small> |
| Лабораторні заняття — _____; <small>(години)</small> | | Лабораторні заняття — _____; <small>(години)</small> |
| Самостійна робота — <u>60</u> ; <small>(години)</small> | | Самостійна робота — <u>76</u> ; <small>(години)</small> |
| Індивідуальні завдання: | | Індивідуальні завдання: |
| Курсова робота — _____ <small>(кількість; № семестру)</small> | | Курсова робота — _____ <small>(кількість; № семестру)</small> |
| Реферати (тощо) — _____ <small>(кількість; № семестру)</small> | | Реферати — _____ <small>(кількість; № семестру)</small> |

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін» є формування у здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії ґрунтовних наукових і теоретичних знань з питань методики викладання права у закладах вищої освіти, вироблення та удосконалення ними умінь, практичних навичок, необхідних для здійснення ними науково-педагогічної діяльності у сфері права.

Завдання: У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін» здобувачі вищої освіти повинні:

- опанувати роль доктрини права у викладанні галузевих юридичних дисциплін;
- засвоїти методологію формування мислення у процесі вивчення галузевих юридичних дисциплін;
- набути вміння з підготовки та проведення лекційних занять;
- засвоїти правила підготовки та проведення практичних занять;
- сформувати навички організації та методичного забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
- опанувати методику підсумкового контролю;
- здобути знання щодо формування навичок професійно-педагогічної компетентності викладача.

Міждисциплінарні зв'язки: актуальні проблеми філософії, актуальні проблеми цивільного права, актуальні проблеми цивільного процесуального права, актуальні проблеми сімейного права, актуальні проблеми міжнародного приватного права, актуальні проблеми трудового права, актуальні проблеми права соціального забезпечення, актуальні проблеми договірної права, актуальні проблеми зобов'язального права, актуальні проблеми страхового права, актуальні проблеми спадкового права, актуальні проблеми охорони і захисту соціально-трудова прав, актуальні проблеми пенсійного забезпечення в Україні.

Вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін» передбачає формування та розвиток у здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії наступних компетентностей та досягнення результатів навчання.

Інтегральна компетентність (ІК):

– ІК1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницької діяльності, володіти методологією наукової і педагогічної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

–ЗК05. Здатність встановлювати закономірності розвитку людини, суспільства, права та їх взаємозв'язків.

– ЗК06. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

Фахові компетентності (ФК):

– СК 1. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

–СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

– СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті та проєктах правничої освіти у системі освіти дорослих.

–СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

– СК07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання.

– СК08. Здатність тлумачити та застосовувати нормативно-правові акти та інші джерела права у сфері захисту прав та інтересів суб'єктів правовідносин, аналізувати та узагальнювати судову практику.

– СК09. Здатність проводити компаративістські наукові дослідження, застосовувати норми міжнародного приватного права, аналізувати національну правову систему на предмет інтеграції та адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

– СК10. Здатність складати правові документи, в тому числі процесуальні, вміння формулювати та відстоювати правову позицію в конкретній справі.

Результати навчання:

– РН06. Розуміти загальні принципи та методи юридичної науки, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері права та у викладацькій практиці.

– РН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення, аналізу й збереження даних та інформації, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи у науковій, викладацькій, правотворчій та правозастосовній діяльності.

– РН09. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері права на різних рівнях вищої освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

– РН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

– РН12. Використовувати знання та уміння для встановлення закономірностей розвитку людини, суспільства, права та їх взаємозв'язків.

– РН13. Постійно саморозвиватися і самовдосконалюватися, належним чином оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

– РН14. Вміло тлумачити та ефективно застосовувати нормативно-правові акти та інші джерела права у сфері захисту прав та інтересів суб'єктів правовідносин, аналізувати та узагальнювати судову практику.

– РН16. Демонструвати вміння складати правові документи, в тому числі процесуальні, вміти формулювати та відстоювати правову позицію у конкретній справі.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Роль доктрини права у викладанні галузевих юридичних дисциплін.

Функціональні зв'язки правової доктрини і правничої освіти. Місце правової доктрини у процесі викладання галузевих юридичних дисциплін. Класичні та сучасні доктрини права: проблема співвідношення.

Тема № 2. Методологія формування мислення у процесі вивчення галузевих юридичних дисциплін.

Методи формування правового мислення. Методика критичного мислення у вивченні галузевих юридичних дисциплін. Методика роботи з навчальним текстом. Моделювання юридичних міркувань і тлумачення правових норм. Методологія порівняльних досліджень.

Тема № 3. Особливості підготовки та проведення лекційних занять.

Місце та роль лекції в системі професійної підготовки правників. Загальні підходи до методичного забезпечення лекцій з галузевих юридичних дисциплін. Функції лекції. Типи лекцій, особливості їх проведення та підготовки.

Тема № 4. Особливості підготовки та проведення практичних занять.

Місце та роль практичного заняття в навчальному процесі. Загальні підходи до забезпечення практичних занять з галузевих юридичних дисциплін. Функції практичного заняття. Типи практичних занять, особливості їх проведення та підготовки. Формування навичок юридичної аргументації під час вирішення юридичних казусів з окремих галузей права. Формування навичок юридичного письма, усного та письмового

консультування, підготовки правових документів, в тому числі процесуальних.

Тема № 5. Організація та методичне забезпечення самостійної та науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.

Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи здобувачів вищої освіти. Особливості самостійної роботи здобувачів вищої освіти і передумови її ефективності. Організація науково-дослідної роботи у здобувачів вищої освіти. Академічна мобільність.

Тема № 6. Методика підсумкового контролю.

Залік як форма підсумкового контролю. Види та форми заліків. Особливості проведення заліку. Іспит як форма підсумкового контролю. Види та форми іспитів. Особливості проведення іспиту. Особливості проведення підсумкового контролю у дистанційному режимі.

Тема 7. Професійно-педагогічна компетентність викладача.

Сутність і зміст професійної компетентності викладача. Здійснення науково-педагогічної діяльності у вищій освіті та проєктах правничої освіти у системі освіти дорослих. Структура діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін. Педагогічна майстерність як запорука творчої діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін. Інформаційні технології у викладацькій діяльності. Професійна етика та загальний культурний кругозір викладача галузевих юридичних дисциплін. Реалізація права на академічну мобільність.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

| Номер та назва навчальної теми | Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни | | | | | | Вид контролю |
|---|---|-----------|-------------|-------------------|---------------------|-------------------|--------------|
| | Всього | з них: | | | | | |
| | | лекції | Семінарські | Практичні заняття | Лабораторні заняття | Самостійна робота | |
| Тема № 1. Роль доктрини права у викладанні галузевих юридичних дисциплін | 12 | 2 | 2 | | | 8 | залік |
| Тема № 2. Методологія формування мислення у процесі вивчення галузевих юридичних дисциплін | 10 | - | 2 | | | 8 | |
| Тема № 3. Особливості підготовки та проведення лекційних занять | 16 | 2 | 4 | | | 10 | |
| Тема № 4. Особливості підготовки та проведення практичних занять | 16 | 2 | 4 | | | 10 | |
| Тема № 5. Організація та методичне забезпечення самостійної та науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти | 10 | - | 2 | | | 8 | |
| Тема 6. Методика підсумкового контролю | 12 | 2 | 2 | | | 8 | |
| Тема № 7. Професійно-педагогічна компетентність викладача | 14 | 2 | 4 | | | 8 | |
| Всього за семестр | 90 | 10 | 20 | | | 60 | |

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

| Номер та назва навчальної теми | Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни | | | | | | Вид контролю |
|--|---|----------|-------------|-------------------|---------------------|-------------------|--------------|
| | Всього | з них: | | | | | |
| | | лекції | Семінарські | Практичні заняття | Лабораторні заняття | Самостійна робота | |
| Тема № 1. Роль доктрини права у викладанні галузевих юридичних дисциплін | 12 | - | 2 | | | 10 | залік |
| Тема № 2. Методологія формування мислення у процесі вивчення галузевих юридичних дисциплін. | 12 | - | - | | | 12 | |
| Тема № 3. Особливості підготовки та проведення лекційних занять | 14 | 2 | 2 | | | 10 | |
| Тема № 4. Особливості підготовки та проведення практичних занять | 14 | 2 | 2 | | | 10 | |
| Тема № 5. Організація та методичне забезпечення самостійної та науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти. | 12 | - | - | | | 12 | |
| Тема 6. Методика підсумкового контролю | 12 | - | - | | | 12 | |
| Тема № 7. Професійно-педагогічна компетентність викладача | 14 | 2 | 2 | | | 10 | |
| Всього за семестр | 90 | 6 | 8 | | | 76 | |

4.2. Теми лекційних та семінарських занять

Тема № 1. Роль доктрини права у викладанні галузевих юридичних дисциплін

1. Функціональні зв'язки правової доктрини і правничої освіти.
2. Місце правової доктрини у процесі викладання галузевих юридичних дисциплін.
3. Класичні та сучасні доктрини права: проблема співвідношення.

Тема № 2. Методологія формування мислення у процесі вивчення галузевих юридичних дисциплін.

1. Методи формування правового мислення.
2. Методика критичного мислення у вивченні галузевих юридичних дисциплін.
3. Методика роботи з навчальним текстом.
4. Моделювання юридичних міркувань і тлумачення правових норм.
5. Методологія порівняльних досліджень.

Тема № 3. Особливості підготовки та проведення лекційних занять

1. Загальні підходи до методичного забезпечення лекцій з галузевих юридичних дисциплін.
2. Типи лекцій, особливості методики їх проведення та підготовки до них.
3. Застосування окремих методичних прийомів під час проведення лекції.

Тема № 4. Особливості підготовки та проведення практичних занять

1. Загальні підходи до методичного забезпечення практичних занять з галузевих юридичних дисциплін.
2. Типи практичних занять, особливості методики їх проведення та підготовки до них.
3. Застосування окремих методичних прийомів під час проведення практичних занять.
4. Формування навичок юридичної аргументації під час вирішення юридичних казусів з окремих галузей права.
5. Формування навичок юридичного письма, усного та письмового консультування, підготовки правових документів, в тому числі процесуальних.

Тема № 5. Організація та методичне забезпечення самостійної та науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.

1. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи здобувачів вищої освіти.
2. Особливості самостійної роботи здобувачів вищої освіти і передумови її ефективності.
3. Організація науково-дослідної роботи. Академічна мобільність.

Тема 6. Методика підсумкового контролю

1. Особливості проведення заліку.
2. Особливості проведення іспиту.
3. Особливості проведення підсумкового контролю у дистанційному режимі.

Тема 7. Професійно-педагогічна компетентність викладача.

1. Сутність і зміст професійної компетентності викладача.
2. Здійснення науково-педагогічної діяльності у вищій освіті та проєктах правничої освіти у системі освіти дорослих.
3. Структура діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін.
4. Педагогічна майстерність як запорука творчої діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін.
5. Інформаційні технології у викладацькій діяльності. Професійна етика та загальний культурний кругозір викладача галузевих юридичних дисциплін.

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Місце та роль лекції в навчальному процесі.
2. Функції лекції.
3. Місце та роль практичного заняття в навчальному процесі.
4. Функції практичного заняття.
5. Робота здобувачів вищої освіти із науковою, довідковою та навчальною літературою.
6. Реферування наукової літератури як форма самостійної роботи.
7. Вирішення правових казусів: до питання пошуку універсальної моделі.
8. Залік як форма підсумкового контролю.
9. Види та форми заліків.
10. Іспит як форма підсумкового контролю.
11. Види та форми іспитів.
12. Юридичні казуси: поняття та класифікація.

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Структура та організація комплексних наукових досліджень.
2. Методи планування та засоби координації виконання комплексних науково-дослідних робіт.
3. Сучасні організаційно-економічні форми та механізми регулювання наукових досліджень.
4. Фактори (умови) від яких залежить ефективність організації самостійної роботи здобувача вищої освіти.

5. Підготовка систем навчально-методичних завдань для формування вміння навчатися.
6. Вибір розвивальних завдань для СРС у процесі викладання галузевих юридичних дисциплін.
7. Специфіка завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти для розвитку спеціальних умінь і навичок.
8. Форми заохочення наукової діяльності здобувачів вищої освіти.
9. Розробка систем навчально-правових рольових ситуацій із цивільно-правових відносин.
10. Можливості дидактичної гри в процесі формування юридичних понять.
11. Форми участі здобувачів вищої освіти у науково-дослідній роботі кафедр, лабораторій, науково-методичних центрах.
12. Організація наукової роботи здобувачів вищої освіти. Дослідницький характер здобувачів вищої освіти при засвоєнні навчальних дисциплін та проходження практик.
13. Методичні поради щодо аналізу науково-методичної літератури та узагальнення результатів наукових шкіл.
14. Критерії вибору напряму та теми наукового дослідження.
15. Розробка плану та програми індивідуальної наукової роботи.
16. Поняття реферату, особливості його підготовки.
17. Форми участі здобувачів вищої освіти в науково-практичних семінарах, конференціях.
18. Реалізація права на академічну мобільність.
19. Проєкти правничої освіти у системі освіти дорослих.

6. Методи навчання

Лекційні заняття з навчальної дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін» проводяться з використанням мультимедійних презентацій.

В процесі проведення семінарських занять застосовуватиметься моделювання ситуативних задач, вирішення практичних кейсів, дискусія, мозковий штурм.

Для розвитку навичок наукової аргументації складатимуться проєкти та/або шаблони структур наукових робіт. Алгоритми аргументацій, приклади логічних засобів відображення функцій мовлення як-то: причини і наслідок, умова і наслідок; співвідношення у часі і порядок; співставлення, протиставлення; доповнення і уточнення, посилення на попередню чи наступну думку; узагальнення, висновок; ілюстрація висловленого; введення нової інформації.

7. Методи і форми контролю

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін» включає в себе поточний та підсумковий контроль.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни 100 балів = поточний контроль 50 балів (семінарські заняття, самостійна робота) + підсумковий контроль 50 балів.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належать: опитування на семінарських заняттях; участь в дискусіях; підготовка рефератів та доповідей; тестування; виконання самостійних робіт. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять з метою перевірки набутих здобувачем знань, умінь, навичок та інших компетентностей з навчальної дисципліни. Результати поточного контролю оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Максимальна кількість балів на поточному контролі, які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить 50 балів.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання з дисципліни «Методика викладання галузевих юридичних дисциплін». Для обліку результатів навчання використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи здобувачів. Результати підсумкового контролю з дисципліни відображуються у відомостях обліку успішності, індивідуальних навчальних планах. *Присутність здобувачів вищої освіти при проведенні підсумкового контролю (заліку) є обов'язковою.* Максимальна кількість балів на підсумковому контролі (заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить 50 балів.

Контрольні питання до заліку

1. Функціональні зв'язки правової доктрини і правничої освіти.
2. Місце правової доктрини у процесі викладання галузевих юридичних дисциплін.
3. Класичні та сучасні доктрини права: проблема співвідношення.
4. Методи формування правового мислення.
5. Методика критичного мислення у вивченні галузевих юридичних дисциплін.
6. Методика роботи з навчальним текстом.
7. Моделювання юридичних міркувань і тлумачення правових норм.
8. Місце та роль лекції в навчальному процесі.
9. Загальні підходи до методичного забезпечення лекцій з галузевих юридичних дисциплін.
10. Функції лекції.

11. Типи лекцій, особливості методики їх проведення та підготовки до них.
12. Особливості проведення лекційних занять та застосування окремих методичних прийомів.
13. Місце та роль практичного заняття в навчальному процесі.
14. Загальні підходи до забезпечення практичних занять з галузевих юридичних дисциплін.
15. Функції практичного заняття.
16. Типи практичних занять, особливості методики їх проведення та підготовки до них.
17. Особливості проведення практичних занять та застосування окремих методичних прийомів.
18. Робота здобувачів вищої освіти із науковою, довідковою та навчальною літературою.
19. Реферування наукової літератури як форма самостійної роботи.
20. Алгоритм пошуку наукової літератури за певною темою.
21. Вирішення правових казусів: до питання пошуку універсальної моделі.
22. Наукова доповідь та підготовка есе як форма самостійної роботи.
23. Складання проектів документів юридичного характеру.
24. Залік як форма підсумкового контролю.
25. Види та форми заліків.
26. Особливості проведення заліку.
27. Іспит як форма підсумкового контролю.
28. Види та форми іспитів.
29. Особливості проведення іспиту.
30. Особливості проведення підсумкового контролю у дистанційному режимі.
31. Сутність і зміст професійної компетентності педагога.
32. Структура діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін.
33. Педагогічна майстерність як запорука творчої діяльності викладача галузевих юридичних дисциплін.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Критерії оцінювання знань здобувачів на семінарських заняттях

Оцінка «**відмінно**» виставляється здобувачеві, який продемонстрував всебічні та глибокі знання передбаченого робочою програмою матеріалу, законодавства, рекомендованої робочою програмою курсу, проявив творчі здібності в розумінні, викладенні та використанні програмного матеріалу.

Оцінка «**добре**» виставляється здобувачеві, який продемонстрував повне знання передбаченого робочою програмою матеріалу, засвоїв основну літературу, рекомендовану робочою програмою курсу, виявив стабільний характер знань і здібності до їх самостійного набуття та оновлення в процесі самостійної підготовки до занять.

Оцінка «**задовільно**» виставляється здобувачеві, який продемонстрував знання основного матеріалу в обсязі робочої програми курсу, необхідному

для професійної діяльності в сфері права, знайомому з основною літературою, рекомендованою робочою програмою курсу, проте припустився неточностей у відповіді або продемонстрував поверхнєве знання матеріалу. Ця оцінка виставляється і у разі недостатньо аргументованого викладення матеріалу, недостатньо чітко і послідовно висловленої відповіді.

Оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві, який має істотні прогалини у знанні основного програмного матеріалу, що виражається у незнанні основних понять та положень навчального курсу, у відсутності можливості пов'язати теоретичний матеріал з аналізом положень чинного законодавства.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час визначення загальної кількості балів за поточний контроль.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

| Оцінка в балах | Оцінка ECTS | визначення | Залікова оцінка |
|----------------|-------------|---|-----------------|
| 90-100 | A | відмінно | зараховано |
| 82-89 | B | дуже добре | зараховано |
| 74-81 | C | добре | |
| 64-73 | D | задовільно | зараховано |
| 60-63 | E | достатньо | |
| 35-59 | FX | незадовільно з правом повторного складання підсумкового контролю | незараховано |
| 0-34 | F | незадовільно без права повторного складання підсумкового контролю | |

- *90-100 балів (відмінно)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував досконале знання основних понять і правових категорій; вміння вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати аргументовані, чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння системно викладати аргументовану позицію з певної проблеми або життєвої ситуації; здатність юридично грамотно і толерантно викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми;

- *82-89 балів (дуже добре)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував дуже добре знання основних понять і правових категорій; вміння оперувати категоріальним апаратом; вміння давати чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння аналізувати джерела права і аргументовано викладати позицію з певної проблеми або життєвої ситуації; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з

використанням певного обсягу рекомендованої літератури;

- *74-81 (добре)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував добре знання основних понять і правових категорій; вміння оперувати категоріальним апаратом з окремими помилками; вміння давати відповіді без суттєвих помилок на питання; вміння аналізувати джерела права з певної проблеми або життєвої ситуації; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з використанням обмеженого обсягу рекомендованої літератури;

- *64-73 (задовільно)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував задовільне знання основних понять і правових категорій; оперування категоріальним апаратом з помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати джерела права з певної проблеми або життєвої ситуації; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- *60-63 (достатньо)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував достатнє знання основних понять і правових категорій; оперування категоріальним апаратом з суттєвими помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати джерела права з певної проблеми або життєвої ситуації; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- *59 і менше (незадовільно)* – виставляється здобувачеві, який продемонстрував незнання основних понять і правових категорій; нездатність оперування категоріальним апаратом; відсутність вміння давати відповіді на питання; нездатність аналізувати джерела права з певної проблеми або життєвої ситуації; нездатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену невикористанням рекомендованої літератури.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність України: Закону України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#n192>.
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145–VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556–VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти

- ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-п#Text>.
6. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п#Text>.
 7. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: : постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>
 8. Удосконалення викладання галузевих юридичних дисциплін: науково-практичний посібник / Н.С.Кузнецова, М.М.Хоменко, А.Б.Гриняк та інші. – Одеса: Видавничий дім “Гельветика”, 2021. 248 с.
 9. Методологія проведення галузевих юридичних досліджень: колективна монографія / за заг. ред. О.О.Кота, А.Б.Гриняка, М.М.Хоменка. Одеса: Видавничий дім “Гельветика”, 2022. – 240 с.
 10. Реформування юридичної освіти: виклики часу. Збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнецової / Відп. ред. О.В.Кохановська та О.О.Кот. – К.: ПрАТ “Юридична практика”, 2019. – 528 с.
 11. Чижикова В.Г. Методика викладання права: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2009. 425 с.
 12. Головка Н.І. Методика викладання правознавства: навчальний посібник. Київ: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017. 202 с.

Додаткова:

1. Барабаш Ю. Реформа правничої освіти: окремі складові успішної реалізації. Право України. 2017. №10. С.9-19.
2. Боярський Н.Ф. Навчаємо через практику: досвід використання судових трансляцій у викладанні права. Харків: ФОП Панов А.М., 2019. 130 с.
3. Використання судових трансляцій під час навчання права: методичні рекомендації / уклад. Н.Ф.Боярський. Київ: ГО “Вектор прав людини”, 2018. 44 с.
4. Гриняк А.Б. Підсумковий контроль знань студентів-правників в умовах дистанційного навчання. Нове українське право. 2021. Вип.4. С.131-137.
5. Дольнікова Л.В. Структурування змісту навчальних дисциплін: системний, інтегративний і диференційований підхід. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2008. №1. С.73-81.
6. Комаров В.В. Вища юридична освіта України: нові виміри. Право України. 2017. №10. С.20-37.
7. Комаров В.В. Сучасні аспекти модернізації вищої юридичної

- освіти (матеріали “круглого столу”). Право України. 2009. №1. С.9-15.
8. Курлянд З.Н. Теорія і методика професійної освіти: навчальний посібник. Київ: Знання, 2012. 390 с.
 9. Максимов С.І. Правова доктрина: філософсько-правовий підхід. Право України. 2013. №9. С.34-54.
 10. Мануйлов Є.М. Формування особистості майбутнього фахівця права. Вибрані праці: статті, матеріали конференцій, “круглих столів” (2006-2011). Харків: Право, 2011. 216 с.
 11. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.
 12. Оніщенко Н.М. Правова освіченість у контексті рівнів правової освіти. Віче. 2012. №23. С.35-37.
 13. Організація професійної діяльності юриста: теорія і практика / Ф.Бойл, Д.Каппс, Ф.Плауден, К.Сендфорд; пер. з 2-го англ. вид. за наук. ред. В.І.Андрейцева. Київ: Знання, 2006. 478 с.
 14. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
 15. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
 16. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Ціннісні виклики українській юридичній (правничій) освіті. Право України. 2017. №10. С.38-55.
 17. Пашенко Т.М. Проблеми організації самостійної роботи студентів. Проблеми освіти: науково-методичний збірник / за ред. В.Г.Кременя. Київ: Науково-методичний центр вищої освіти, 2003. Вип.31. С.309-316.
 18. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / за ред.: В.Я.Таций, А.П.Гетьмана, О.Г.Данильяна. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2013. 440 с.
 19. Правове письмо: навчальний посібник / В.А.Ватрас, Д.А.Монастирський, В.Г.Рогожа та ін.; за ред. Р.О.Стефанчука. Київ: Алерта; ЦУЛ, 2011. 148 с.
 20. Романенко С.М. Зумовленість вибору форм і методів навчання індивідуально-психологічними та віковими особливостями студентів. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2009. №1. С.145-151.
 21. Семеніхін І.В. Правова доктрина: поняття та особливості. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2009. Вип.18. С.127-139.
 22. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Київ: Ленвіт, 2006. 35 с.
 23. Тацій В.Я. Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій. Право України. 2009. №1. С.4-8.
 24. Тернавська В.М., Ткаченко С.І. Проблеми правової освіти у вищих

навчальних закладах України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Право”. 2010. Вип.13. Ч.1. С.74-77.

Інформаційні ресурси у мережі Інтернет:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://portal.rada.gov.ua/>
2. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Європейського Союзу. European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en
8. Google Академія. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
9. Офіційний сайт Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України. URL: <https://lawmaking.academy/>